

Чік М. Ю.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, контролю,
аналізу та оподаткування,

Бойко Р. В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, контролю,
аналізу та оподаткування,

Львівський торговельно-економічний університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні умови господарювання характеризуються високим ступенем ризику здійснення діяльності підприємств різних видів економічної діяльності. З метою своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень щодо усунення та зменшення ризиків до прийнятної величини, що виникають під час здійснення діяльності підприємств та управління ними, а також з метою оцінки обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилень і несприятливих ситуацій, має бути побудована на підприємстві система постійного спостереження і перевірки роботи підприємства – тобто дієвий внутрішній контроль. Таким чином, внутрішній контроль, виступає формою зворотного зв'язку, за допомогою якого керівництво отримує необхідну інформацію про дійсний стан справ на підприємстві.

Внутрішній контроль є однією із основних функцій управління і є системою постійного спостереження і перевірки роботи підприємства в цілях оцінки обґрунтованості і ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилення і несприятливих ситуацій, своєчасного інформування керівництва для ухвалення рішень по усуненню, зниження ризиків його діяльності і управлінню ними. Внутрішній контроль на підприємствах передбачає моніторинг фінансово-господарських операцій, що здійснюються усіма підрозділами підприємства.

У міжнародній практиці системи внутрішнього контролю базуються на принципах Інтегрованої концепції внутрішнього контролю Комітету спонсорських організацій – COSO (в яку входять такі організації, як АІСРА (Американський інститут дипломованих бухгалтерів), ІА (Інститут внутрішніх аудиторів)). Ця концепція акцентує відповідальність керівництва підприємства за стан системи внутрішнього контролю, встановлює основні поняття й визначення внутрішнього контролю та його ключові компоненти. Роль контролюючого елемента у системі управління зазвичай виконує один із співробітників апарату управління або спеціально організована служба, що займається відповідним напрямом діяльності і наділена необхідними для цього повноваженнями. Будь-які управлінські рішення в системі управління повинні проходити через контролюючий елемент.

Метою внутрішнього контролю підприємств є встановлення достовірних даних первинних документів щодо визначення доходів, витрат і фінансових результатів; повноти і своєчасності відображення первинних даних у зведених документах та облікових регістрах; правильності ведення обліку доходів, витрат і фінансових результатів та його відповідності прийнятій обліковій політиці, достовірності відображення доходів, витрат і фінансових результатів у звітності підприємства, відповідності методики обліку доходів, витрат і фінансових результатів чинним нормативним документам України.

Організація внутрішнього контролю на підприємстві залежить, перш за все, від правової форми підприємства, видів і масштабів діяльності, здійснюваних ним, складності його організаційної структури, наявності достатніх фінансових ресурсів, доцільності охоплення контролем різних аспектів діяльності і відношення керівництва підприємства до контролю.

У процедурному аспекті внутрішній контроль основної операційної діяльності на підприємствах розпочинається з документальної перевірки. Враховуючи організаційно-технологічні особливості діяльності підприємств джерелом інформації для вивчення можуть бути внутрішні розпорядчі документи щодо діяльності підприємств, а також установчі документи підприємства, положення про облікову політику та графік документообігу підприємства, які містять інформацію про діяльність підприємства та його працівників. Перш за все, необхідно вивчити елементи положення про облікову політику щодо питань, які відносяться до формування та обліку основної операційної діяльності з врахуванням організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств.

Стосовно планування внутрішнього контролю на підприємствах, то доцільно призначити відповідальних осіб за здійснення внутрішнього контролю (адже складність об'єкта перевірки вимагає залучення фахівців різних спеціальностей) та підготувати інформаційне і матеріально-технічне забезпечення контрольних процедур.

Внутрішній контроль основної операційної діяльності на підприємствах передбачає також оцінку господарських операцій та інформації про умови функціонування підприємства, відображених у первинних та зведених облікових документах.

За результатами здійснення внутрішнього контролю встановлюється правильність документального оформлення операцій основної операційної діяльності з використанням, як уніфікованих форми первинних документів, які застосовуються підприємствами різних видів економічної діяльності, так і спеціалізованих форм первинної документації. При цьому враховуються критерії доречності, повноти, законності, об'єктивності, обачності, послідовності та достовірності.

Завершальна стадія внутрішнього контролю основної операційної діяльності складається з сукупності контрольних дій щодо організації оформлення результатів контролю в Аналітичній записці, Довідці чи Акті, які повинні містити систематизований виклад виявлених у ході перевірки фактів

порушень. Факти виявлених порушень повинні бути викладені чітко, об'єктивно та в повній мірі, з посиланнями на первинні або інші документи, які зафіксовані за обліком та підтверджують наявність зазначених фактів. В Аналітичній записці, окрім безпосередньо розділів про результати здійснення внутрішнього контролю основної операційної діяльності, надаються рекомендації щодо усунення розбіжностей, здійснення наступних пояснень та виправлень.

З метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень за результатами здійснення внутрішнього контролю основної операційної діяльності необхідно:

1) провести підсумкову оцінку діяльності підприємства у частині доходів, витрат, фінансових результатів основної операційної діяльності;

2) сформулювати конкретні рекомендації щодо прийняття належних управлінських рішень за висновками внутрішнього контролю основної операційної діяльності підприємства, що відображені у Аналітичній записці;

3) розробити організаційно-технічні заходи щодо усунення знайдених недоліків та підвищення ефективності використання виявлених резервів у частині організації та методики обліку витрат і доходів основної операційної діяльності;

4) підготувати розпорядчі акти, накази щодо призначення осіб, відповідальних за виконання прийнятих рішень за результати внутрішнього контролю основної операційної діяльності;

5) контролювати впровадження у практичну діяльність підприємств пропозицій, що їх було зазначено в Аналітичній записці за результатами внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів основної операційної діяльності.

Надійна система внутрішнього контролю на підприємствах є основним елементом корпоративного управління підприємством, що дає змогу управлінському персоналу приймати адекватні рішення, спрямовані на: вдосконалення організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів; оперативне виявлення, запобігання й обмеження операційних, фінансових та інших видів ризиків; забезпечення впевненості у досягненні стратегічних цілей підприємства.

УДК 657

Швець В. Є.,

к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет ім. І. Франка

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ РЕКВІЗИТИ УКРАЇНСЬКИХ БАНКНОТ

Реквізити, у буквальному розумінні з латинської - необхідне чи обов'язкове, використовують в бухгалтерському обліку з метою надання документам юридичної сили [1]. Банкноти, виконуючи функцію грошових